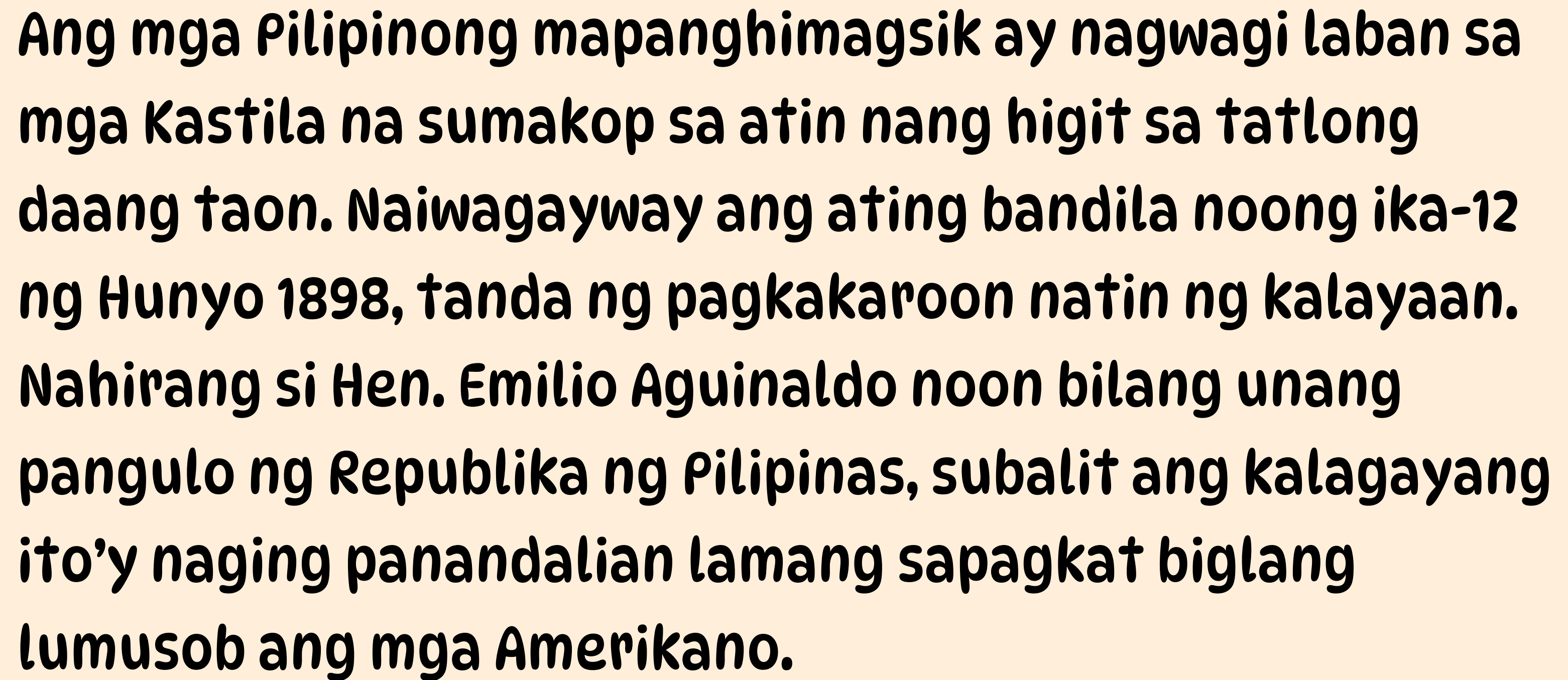

KALIGIRANG KASAYSAYAN SA PANAHOON NG AMERIKANO

Ang mga Pilipinong mapanghimagsik ay nagwagi laban sa mga Kastila na sumakop sa atin nang higit sa tatlong daang taon. Naiwagayway ang ating bandila noong ika-12 ng Hunyo 1898, tanda ng pagkakaroon natin ng kalayaan. Nahirang si Hen. Emilio Aguinaldo noon bilang unang pangulo ng Republika ng Pilipinas, subalit ang kalagayang ito'y naging panandalian lamang sapagkat biglang lumusob ang mga Amerikano.

Nagkaroon ng digmaang Pilipino Amerikano na siyang naging sanhi ng pagsuko ni Hen. Miguel Malvar noong 1903. Gayun pa man, ang kilusang pangkapayapaan ay nagsimula noong pang 1900.

Nang panahong iyon ay hindi gaanong naging mahalaga sa mga manunulat na Pilipino kung hindi pa rin sila ganap na malayang makasulat ng talagang nais nilang isulat. Katulad ng isang maliit na ibong matagal na nakulong, nang bigyan ng layuning lumipad ay nasiyahan na muna sa palipad- lipad sa labas sa labas ng hawla at hindi makapangahas lumipad sa malayo.

- **Mga Katangian ng Panitikan**
-
- **1. Hangaring makamit ang kalayaan**
- **2. Marubdob na pagmamahal sa bayan**
- **3. Pagtutol sa kolonyalismo**
-
- **Diwang Nanaig sa Panahon ng Amerikano**
- **1. Nasyonalismo**
- **2. Kalayaan sa pagpapahayag**
- **3. Paglawak ng karanasan**
- **4. Paghanap at paggamit ng bagong pamamaraan**
-

Mga Impluwensya sa Pananakop ng mga Amerikano

- 1. Pagpapatayo ng mga paaralan**
- 2. Binago ang sistema ng edukasyon**
- 3. Pinaunlad ang kalusugan at kalinisan**
- 4. Ipinagamit ang wikang Ingles**
- 5. Pagpapalahok sa mga Pilipino sa pamamalakad ng pamahalaan**
- 6. Kalayaan sa pagpapahayag na may**

Mga Pahayagan sa Panahon ng Amerikano

- 1. EL GRITO DEL PUEBLO (Ang Sigaw/Tinig ng Bayan) itinatag ni Pascual Poblete noong 1900**
- 2. EL NUEVO DIA (Ang Bagong Araw) itinatag ni Sergio Osmena noong 1900**
- 3. EL RENACIMIENTO (Muling Pagsilang) itinatag ni Rafael Palma noong 1900**
- 4. Manila Daily Bulletin-1900**

Tatlong Pangkat ng mga Manunulat

- 1. Maka - Kastila**
- 2. Maka – Ingles**
- 3. Maka - Tagalog**

Mga Dulang Ipinatigil

- 1. Kahapon, Ngayon at Bukas – sinulat ni Aurelio Tolentino**
- 2. Tanikalang Ginto - ni Juan Abad**
- 3. Malaya – ni Tomas Remegio**
- 4. Walang Sugat – ni Severino Reyes**

Panitikang Filipino sa Ingles

- 1. Jose Garcia Villa – “Doveglion”; pinakatanyag na Pilipinong manunulat sa Ingles**
- 2. Jorge Bacobo – sinulat-”Filipino Contact with America”; A Vision of Beauty**
- 3. Zoilo Galang – sumulat ng kauna-unahang nobelang Pilipino sa wikang Ingles na pinamagatang
“A Child of Sorrow”**
- 4. Zulueta De Costa - nagkamit ng unang gantimpala sa tulang “Like the Molave”**

- 5. Nvm Gonzales - may-akda ng “My Islands” at “Children of the Ash Covered Loom”. Ang huli ay isinalin sa iba’t ibang wika sa India**
- 6. Angela Manalang Gloria - umakda ng “April Morning”; nakilala sa pagsulat ng mga tulang liriko noong panahon ng Komomwelt**
- 7. Estrella Alfon – ipinalalagay na pinakapangunahing manunulat na babae sa Ingles bago magkadigma. Sinulat niya ang “MAGNIFICENCE” at “GRAY CONFETTI”**
- 8. Arturo Rotor – may-akda ng “THE WOUND AND THE SCAR”- kauna-unahang aklat na nalimbag sa Philippine Book Guild**

- **PANAHON NG PAGHAHANGAD NG KALAYAAN**

- Mahahati ang panahong 1901 -1942 sa tatlo: (a) Panahon ng Paghahangad ng Kalayaan; (b) Panahon ng Romantisismo sa Panitikan (c) Panahon ng Malasariling Pamahalaan.
- Sa tanglaw ng kasaysayan ay higit ngayo'ng maliwanag ang pagsususuri sa mga naganap nang panahong iyon. Nabigyan ng kalayaan ang mga Pilipino subalit katakatakang may malaking balakid na humadlang sa pagsupling ng panitikang makabayan.
- Totoong ang dula ay ginamit ng mga manunulat upang ipahayag ang kanilang mga “paghihimagsik” tulad ng masaksihan sa Tanikalang Ginto ni Juan K. Abad at Kahapon, Ngayon at Bukas ni Aurelio Tolentino.
- Subalit dahil nga sa batas ng sedisyon at dahil sa pangangalaga ng mga Amerikano sa sarili nating kapakanan at sa katuparan ng kanilang mga mkasariling layunin, naiba ang takbo ng panitikan.

-

ANG ROMANTISISMO SA PANITIKAN

Naging isang mabisang kasangkapan ng mga Amerikano ang pagpapalaganap ng romantismo sa kanilang lahatan at mabilisang pagbabago sa katutubong kamalayang Pilipino. Ito an uring nahihimig sa Romantisismo ng Kanluran--- lubhang emosyunal, malabis ang pagkamoralistiko, sadyang sumusumang sa hindi kayayang abutin ng isipan, dumadakila sa kagandahan at kapangyarihan ng kalikasan, gumagamit ng matayog na imahinasyon o guniguni at bumabandila ng tungkol sa kalayaang sarili.

MGA SAMAHAN NG MGA MANUNULAT

Mahahati ang panahng ito batay sa mga itinatag na mg asamahan ng mga manunulat noong.

Ang Aklatang Bayan (1900- 1921), at Ilaw at Panitik (1922-1934)Panahon ng Aklatang Bayan (1900- 1921)

Ang Pasingaw at Dagli Sang-ayon kay Lope K. Santos, ang maikling kathang Tagalog ay matutuntong na nagsupling sa anyo ng panitikang tinatawag na Pasingaw. Ito'y kadalasang tungkol sa mga dalagang hinahangaan,nililigawan, sinasamba nang lihim o pinaparunggitan dahil sa nais tawagan ng pansin ang kapintasan sa pag-uugali o sa hitsura.

Kaya ang kadalasang nagsusulat nit ay mga lalaking manunulat na nagkukubli sa ilalim ng mga sagisag dahil na rin sa “kaselanan” ng mga paksang tinatalakay.

Ang pasingaw ay naging dagli,sa tiyakang pagbibigay ng kahulugan , ang dagli ay isang maikling salaysay na nangangaral, namumuna,nagpapasaring at nanunuligsa.

Ang Tula sa Panahon ng Aklatang Bayan

Yumabong nang husto ang tula sa panahong ito ng Aklatang- Bayan. Masasabi pa ngang sa lahat ng panitikan ng panahong iyon ay sa tula nanaig nang ganap ang romantisismo. Si Francisco Balagtas ay hindi maikakailang produkto ng kaniyang panahon.

Ang mga Manunulat ng Panahon:

- Jose Corazon de Jesus- ang “Makata ng Puso” ang siyang higit sa kaninoman ay nkamana ng korona’t setro, ng pinxel at papel ni Francisco Baltazar. Hindi kailanman magiging ganap ang anomang pagsusuri ng tulang Pilipino sa kahit anong panahon kung hindi babanggitin ang pangalan ni Huseng Batute, ang “Makata ng Puso”.**
- Lope K. Santos ang “Makata ng Buhay” sa kaniyang mga tula, mababakas ang pagkamakata sa pamamagitan ng pagbanggit sa mga bagay-bagay sa buhay, lalong- lao na iyong nauukol sa pangkalahatang bagay sa paligid**

Pedro Gatmaitan- nagpakita ng pag-unawa sa kalagayang panlipunan ng kaniyang paligid. Taong 1913 nang kanyang paksain ang tungkol sa maselan na temang nauukol sa lipuang feudal. Sumulat din siya ng mga nauukol sa pagmamahal sa bayan.

- **Iñigo Ed Regalado (1855- 1896)** siya ay isa ring kuwentista, nobelista at mamahayag ngunit ang buong linamnam at tamis ng kaniyang pagkamulat ay sa kaniyang mga tula malalasap. Tinalakay niya sa kaniyang mga tula ang buhay sa daigdig, ang mga bagay- bagay sa kapaligiran at ang mga di mapapasubaliang katotohan ng buhay.

- **Florentino Collantes (1896- 1951)-** kapanahon ni Jose Corazon de Jesus at mahigpit niyang nakaagaw sa titulong Hari ng Balagtasan.

Julian Cruz Balmaceda (1885- 1947) kilalang mandudula, mananalaysay, nobelista, mananaliksik wika at makata. Siya ay naging patnugot ng Surian ng Wikang Pambansa hanggang sa mamatay sa taong 1947.

Nobela

Inilalahad sa nobela o kathambuhay ang kawil- kawil na mga pangyayari sa buhay ng mga tauhan.

Ang Dula at Dulaan

Salawang uri ng paghihimagsik ang ipinamals ng mga mansusula sa kanilang mga sinula. Ang una'y paghihimagsik sa kalupitan at pagmamalabis ng mga KAstila

Mga Manunulat ng Dula

· **Severino Reyes (1861- 1942).** Taong 1902 nang simulan niyang mag-ukol ng panahon para sa pagsulat at pagpapaunlad ng dulang Tagalog. Para sa kaniya, ang moro- moro o comedia ay walang idinudulot na anomang kapakinabangan sa mga manonood

Patricio Mariano(1877- 1935). Siya ay nakapag-ambag na sa iba't ibang larangan ng panitikang Pilipino. Siya'y kinikilala hindi lamang sa pagsusulat ng dula kundi gayon din sa pagiging isang batikang makata,

Balagtasan- isang patulang pagtatalo o debate na higit na nakilala sa pagtangkilik ng dakilang Sinse ng Panginay na si Francisco “Balagtas” Baltazar.

Blagtasán- Balitaw - isang anyo ng dula ng Cebuano na pinagsanib ang duplo at balitaw. May mga pagkakataon ang banghay ng pagliligawan sa balitaw ay nagiging sanligan ng pagtatalo sa isang paksang hindi romantiko.

- **Batutian** - isang mimetiko at satirikong pagtatalong patula na may kayarian ng isang dula na pinangalanan sa makatang si Jose Corazon de Jesus na higit na kilala sa sagisag panulat na Huseng Batute.

Bukanegan - isang mimetikong pagtatalong patulang nagbuhat sa pangalang Pedro Bukaneg na itinuturing na “Ama ng Panulaang Ilocano.” Kahawig ito ng Balagtasa at Batutian ng mga Tagalog.

- **Crissotan** - isang mimetikong pagtatalong patulang buhat sa pangalang Crisostomo Sotto, ang Ama ng Panulaang Pampango.

Ang Panahon ng Ilaw at Panitik ay nagsimula sa paglitaw ng magsaing Liwayway noong 1922. Ito'y nakilala muna sa tawag na Photo News noong mga unang taon nito.

Ang Panahon ng Ilaw at Panitik ay nagwakas sa taong 1932, sa pagkakaatag ng Panitikan, isang kapisanang itinuturing na siyang sakdalista at aristokrata ng panulatang Pilipino.

Katangian ng Pampanitkan

Tinatawag itong panahon ng pagpapalaganap o popularisasyon. Sa panahong ito, patuloy pa ring

kinawiwilihan ng mga mambabasa ang mga kuwentong nauukol sa tapat at dakilang pag-ibig.

Ang Tula

Ang paglabas ng Liwayway noong taong 1922 ang siyang higit sa lahat ay nagpasigla sa mga sangay ng panitikang Pilipino ay nagpasigla sa mga sangay ng panitikang Pilipino lalo na sa tula.

Ang mga Makata:

· Amado V. Hernandez - ang makata ng Manggagawa. Ang mga tula niya ay naglalantad ng tunatawag na kamalayang panlipunan. Tinatalakay niya sa kaniyang mga tula ang iba't ibang bahagi ng buhay: tao, makina, bayani, gagamba, langgam, panahon at pati aso.

Julian Cruz Balmaceda - Itinuturing na haligi ng panitikang Pilipino. Siya'y isang makata, mandudula, kuwentista, mangangatha, dalibwika at naging patnugot ng Surian ng Wikang Pambansa.

· Ildefonso Santos - hinangaan siya sa kanya bilang makata ang kariktan ng kaniyang mga pananalitang ginagamit ngunit kakambal nito ang katayugan ng diwang ipinahayag.

Ang Nobela

Tunay na ang paglitaw ng magasing Liwayway sa panahong ito ay nagbigay ng pagkakataon sa mga nobelista na makapaglathala ng pagyuyugto- yugto ng kanilang mga isinulat ngunit dahil sa mga pagpiling ginawa at pagbibigay ng gantimpala sa mga marikit na maikling katha ng taon, hindi gaanong naging masigla ang pagtanggap sa mga nobela.

Ang Dula

Kung gaano kasigla ang pagtanggap ng sambayanang Pilipino sa mga sarsuwela noong unang taon ng mga Amerikano o sa panahon ng Aklatang- Bayan ay siya naming panlalamig nila sa panahon ng Ilaw at Panitik.

Ang Maikling Katha

Taglay ng panahong ito ang tatak ng mga pampanitikang katangian ng nagpapabukod- tango sa mga maikling kathang nasulat sa panahong iyon. Ganap nang nababakas ang tinatawag na katipian sa larangan ng paglalarawan at ganoon din sa pagpapahayag ng nadarama.

Ang Tula

Ang panahong ito ay ay pinaging makulay ng tintawag na “paghihimagsik “ ni Alejandro Abadilla. Sa biglang tingin, ang pinaghimagsikan” ni Abadilla ay ang porma t hitsura ng tula lalong- lalo na ang kanyuang nagtataglay ng “sukat at tugma” subalit panahon at kasaysayan ang nagpbulaan dito.

Ang Dula

Bunga ng mga kadahilan ang hindi naiwasan, nanlupaypay ang anyong ito ng panitikan ng mga sumunod na taon. Nauso ang bodabil sa stage shows at halos ay nawalan ng pagkakataon ang pagtatanghal ng dula.

Ang Nobela

Katulad din ng dula, kung ano ang sigabo at siglang ipinamalas ng mga nobelista sa mga unang taon ng pananakop ng mga Amerikano ay ganoon sin ang panlulupaypay at halos paglalaho nito nang sumunod na panahon. (Rubin, 2006)

THANK
YOU

